

ПРИНЦИПИ ЯКОСТІ ВЕБ-САЙТІВ УСТАНОВ КУЛЬТУРИ ТА НАУКИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Леся Халецька – к.і.н., ст. викл.

Національний авіаційний університет (м. Київ, Україна)

WEBSITES QUALITY PRINCIPLES OF CULTURAL AND SCIENTIFIC INSTITUTIONS: EUROPEAN EXPERIENCE

Lesia Haletska – PhD (History), Senior Lecturer
National Aviation University (Kyiv, Ukraine)

The article deals with the quality problem of cultural and scientific websites.

Key words: digital cultural content, Minerva Project, good quality cultural website.

Цифрове збереження об'єктів культурної і наукової спадщини на сьогодні є загальноєвропейським та світовим пріоритетом. У відповідності з Лісабонською стратегією (березень 2000 р.) створення «Європейського культурного простору», планом заходів «електронної Європи» («e-Europe»), програмою «e-Content» зі створення європейських інформаційних ресурсів з культури та науки і забезпечення доступу до них, Лундськими принципами (квітень 2001) підтримки розробки єдиних стандартів і технологій оцифровки документів Комісією Європейських Співтовариств були розроблені проекти «Minerva» (2002–2005 pp.) та «Minerva Plus» (2006 р.) [7, с. 4–7].

Під час реалізації проекту «Minerva» міністерствами культури європейських країн були забезпечені координація національних програм оцифровки культурної та наукової спадщини, створення узгодженої загальноєвропейської платформи, рекомендацій, методик оцифровки, стандартів і метаданих, для забезпечення довготривалого доступу і збереження інформації культурного та наукового характеру [7, с. 7].

Від початку реалізації проектів надзвичайно велика увага приділялася питанням якості інформаційних ресурсів зі сфери культури [7, с. 10].

Ключовим принципом побудови якісного веб-сайту установи культури є орієнтація на користувача [1, с. 4]. Якісний сайт повинен відповідати *десяти принципам* [7, с. 14]: 1) **прозорість**: чітке визначення свого призначення, місії; 2) **ефективність**: здійснення відбору, оцифровки, авторизації, представлення і оцінки змісту сайту; 3) **підтримка** й актуалізація змісту; 4) **доступність** для всіх користувачів, незалежно від їх фізичних обмежень чи технологій, які використовуються; 5) **орієнтація на користувача**: врахування його потреб, забезпечення своєчасності і простоти роботи з сайтом, реагування на оцінку сайту користувачем і зворотній зв'язок з ним; 6) **реактивність**: дозвіл користувачу контактувати з сайтом і отримувати відповідь; 7) **багатомовність**: забезпечення мінімального доступу до інформації більше ніж однією мовою; 8) **сумісність** з іншими сайтами з культури (використання стандартних технологій і методів), надання можливості користувачу легко знаходити необхідні інформаційні ресурси; 9) **керіваність** на засадах поваги прав інтелектуальної власності і

© *Леся Халецька*

приватного життя, декларування умов використання веб-сайту та його змісту; 10) **збереженість**: використання технологій і стандартів, які забезпечують довготривале збереження веб-сайту та його змісту.

Частина із запропонованих принципів якості враховується українськими дослідниками при здійсненні моніторингу сайтів культурних установ. Зокрема, А.А. Кисельова, аналізуючи українські архівні ресурси в Інтернеті, виділяє загальні вимоги до побудови українських веб-сайтів [4, с. 242]. Побіжно торкається позитивної ролі веб-сайтів для підвищення ефективності діяльності музейних установ І.В. Пантелейчук [6, с. 16]. В.Ю. Грига, здійснюючи аналіз контенту веб-сайтів наукових установ НАН України, використовує досить обмежену кількість критеріїв (три), що робить аналіз частковим [2, с. 119]. О. Грогуль використовує термін «якість веб-серверу», подає її ключові показники [3, с. 173–174]. Аналізу інтерактивних компонентів сайту Дніпропетровського національного музею ім. Д. І. Яворницького (Інтернет-форуму) присвячена робота Д. А. Мурадова [5].

Нашим завданням стало визначення низки загальних критеріїв для проведення аналізу сайтів установ культури та науки на засадах їх відповідності принципам якості.

На основі запропонованих європейськими фахівцями контрольних характеристик [7, с. 19, 24–25, 28–29, 33, 37, 41, 44, 48, 52–53, 57] були розроблені *критерії оцінки якості веб-сайтів*:

I. Прозорість: 1) ім'я сайту організації з'являється в рядку заголовка браузера; 2) активна частина сайту з'являється в рядку заголовка браузера; 3) ім'я сайту виділяється на головній сторінці; 4) ім'я сайту вказує на ціль та сутність сайту; 5) URL (доменне ім'я) сайту вказує на його ціль; 6) формулювання місії представлене; 7) формулювання місії з'являється на першій сторінці; 8) формулювання місії надається кількома мовами; 9) легкий перехід на інші мови у формулюванні місії; 10) назва організації, відповідальної за створення і підтримку сайту, кидається в очі; 11) будь-яку анімацію і візуальну презентацію можна обійти.

II. Ефективність: 1) постійно доступна головна сторінка; 2) надана карта сайту; 3) включена функція пошуку сайтом; 4) є «cumbtrail» (найкоротший шлях до файлу); 5) кнопка «Назад» (Back) браузера працює нормально; 6) за необхідності, використовується функція переходу сторінкою; 7) налагоджена робота гіперпосилань; 8) ілюстрації надані з відповідним розрішенням; 9) там, де це необхідно, використовуються ілюстрації зі зменшенням; 10) всі елементи пов'язані з відповідним пояснювальним матеріалом; 11) мітки елементів і пояснювальний матеріал багатомовні.

III. Підтримка: 1) інформація про хід робіт над проектом (виставки, новини тощо) актуалізується; 2) по завершенні проекту інформація переміщена в інше місце на сайті; 3) проведення відбору інформації для архівування; 4) політика перевірки і оновлення всього не статичного змісту веб-сайту; 5) прийняття і тестування процедур створення резервних копій.

IV. Доступність: 1) Сайт відповідає основним положенням WAI (W3C Web Access Initiative, <http://www.w3.org/WAI/>) (ступінь надання текстового еквівалента кожному елементу візуального інтерфейсу); 2) анімація і мультимедіа використовуються лише в разі необхідності; 3) ніякі технології власної розробки чи плагіни (програми, що підключаються додатково) не використовуються; 4) підтримуються платформи різних браузерів; 5) повільне з'єднання з Інтернет не є перешкодою для використання сайту.

V. Орієнтація на користувача: 1) користувачі включені у визначення основних характеристик і процес проектування сайту; 2) існування он-лайнних засобів для зворотного зв'язку з користувачами; 3) документально оформлений зворотній зв'язок із користувачами; 4) сайт може містити засоби, які дозволяють користувачам робити свій внесок у його зміст (рекомендований характер).

VI. Реактивність: 1) є засіб, який дозволяє користувачам ставити питання; 2) визначений відповідальний за контактування; 3) відкритий форум для користувачів; 4) визначений співробітник, який керує форумом; 5) діє процес модерації.

VII. Багатомовність: 1) частина змісту сайту представлена більше, ніж однією мовою; 2) частина змісту сайту представлена на знаковій мові; 3) частина змісту сайту представлена мовою, якою говорять емігранти, що проживають у цій країні; 4) зміст сайту та загальна інформація про нього представлені більше, ніж однією мовою; 5) базові функціональні можливості сайту (пошук, навігація) представлені декількома мовами; 6) статичний зміст представлений кількома мовами; 7) перехід з мови на мову здійснюється легко; 8) структура сайту і користувацький інтерфейс не залежать від мови; 9) прийнята політика багатомовності, яка складає основу елементів сайту; 10) сайт аналізується з позицій багатомовності.

VIII. Сумісність: 1) дизайн розроблений з урахуванням відповідних стандартів; 2) метадані відповідають Дублінському ядру чи DC Culture; 3) використовуються стандартні формати файлів; 4) веб-сайт не використовує розширення до HTML власної розробки; 5) функції розкриття змісту базуються на протоколі OAI (OAI Metadata Harversting); 6) розподільчий пошук на сайті можливий; 7) розподільчий пошук на сайті можливий з використанням META-тегів; 8) розподільчий пошук на сайті здійснюється через пошуковик сайту та віддалений інтерфейс.

IX. Керованість: 1) існують норми і правила поведінки для кінцевого користувача; 2) кінцевий користувач повинен активно дотримуватись норм і правил поведінки й умов доступу (наприклад, поставити «галочку» у відповідному вікні); 3) політика обмеження потенційних можливостей несанкціонованого використання чи відтворення змісту (зміст помічений цифровими водяними знаками, чіткими водяними знаками); 4) умови використання сайту захищають його власника від порушення його прав інтелектуальної власності на базу даних в цілому; 5) між власником змісту і власником сайту укладений офіційний законний договір, який регулює

порядок використання змісту сайту; 6) норми прайвесі (захист від втручання в приватне життя) кінцевого користувача відкриті для кінцевих користувачів для вивчення; 7) ніякі шпигунські засоби і паролі не використовуються; 8) чи розглядається використання ліцензії Creative Commons?

Х. Збереженість: 1) прийнята політика довгострокового зберігання інформації на сайті; 2) прийнята короткострокова стратегія збереження; 3) регулярно здійснюється створення резервних копій; 4) здійснюються операції зі створення резервних копій у режимі off-site; 5) збереження копій на довговічних носіях (типу DLT); 6) існує середньострокова стратегія збереження; 7) використовуються стандартні формати файлів; 8) використовуються стандартні технології представлення інформації; 9) веб-сайт уникає використання технологій власного винайдення і плагінів; 10) існує план відновлення інформації на випадок техногенних катастроф.

Використання запропонованих критеріїв дасть можливість уніфікувати підходи культурних та наукових установ при створенні веб-сайтів, а також удосконалити вже існуючі.

Список використаних джерел та літератури

1. Взаимодействие веб-сайтов по культуре с пользователем. Рекомендации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.minervaeurope.org/publications/Handbookwebuserinteraction_ru.pdf

2. Грига В.Ю. Веб-сайти установ НАН України як показник рівня її інформатизації та міжнародної інтеграції/ В.Ю. Грига// Наука та наукознавство. – 2009. – № 1. – С. 117–121. – Режим доступу до журн.: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/48912/10-Griga.pdf?sequence=1>

3. Грогуль О. Аналіз веб-сайтів обласних бібліотек (на прикладі Рівненської державної обласної бібліотеки та Кіровоградської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Д.І. Чижевського)/О. Грогуль// Вісник Львівського університету. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол. – 2012. – Вип. 7. – С. 172–181. – Режим доступу до журн.: http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Vudanna_WEB_pdf/1Visnuk_NB/2012_Vu_pysk_VII/172-181.pdf

4. Кисельова А.А. Українські архівні ресурси в Інтернеті/А.А. Кисельова// Рукописна та книжкова спадщина України. – 2004. – вип. 9. – С. 238–247. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/rks_2004_9_20.pdf

5. Мурадов Д.А. Сайт ДНІМ в Інтернеті: аналіз інтерактивних компонентів (на прикладі музейного форуму). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://ru.museum.dp.ua/article0451.html>

6. Пантелейчук І.В. Трансформація музею як соціокультурного інституту (XX – початок XXI століття): автореф. дис... канд. іст. наук/ І.В. Пантелейчук; Київ. нац. ун-т культури і мистець. – К., 2006. – 20 с.

7. Принципы качества веб-сайтов по культуре. Руководство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://ifapcom.ru/files/publications/Kachestvo_websaitov_po_kulture.pdf